

رباعیات

RUBÂİLER

1

بر غیر تو ای دوست نظر نیست مرا وز پیش تو قوت گذر نیست مرا
تیر مزه کز کمان ابرویت آید جز جان و دل و سینه²⁵³ سپر نیست مرا

Ber gayr-ı tu ey dūst nazar nîst merâ
V'ez pîş-i tu kuvvet guzer nîst merâ
Tîr-i muje k'ez kemân-ı ebrûyet âyed
Coz cân u dil u sîne siper nîst merâ

Ey dost, senden başkasında benim gözüm yoktur. Senin huzurundan geçme kudreti bende yoktur. Eğer keman kaşlarından bir kirpik oku bana doğru gelecek olursa ona, can, gönül ve göğsümden başka siper edecek bir şeyim yoktur.

2

فریاد که فریاد رسی نیست مرا و اندر²⁵⁴ دو جهان هم نفسی نیست مرا
گر کس بدمی کسی بدی همدم من چون هیچ کسم هیچ کس نیست مرا

Feryâd ki feryâd resî nîst merâ
V'ender du cihân hem-nefesî nîst merâ
Ger kes budemî kesî budî hemdem-i men
Çun hîç kesem hîç kes nîst merâ

Feryad ki, feryadıma yetişecek kimsem yok, iki cihanda benim dostum yok. Eğer bir kişi olsaydım bana da bir kişi hemdem olurdu fakat hiçten ibaret olduğum için hiç kimsem yok.

K. دیده: S,A; دیده: U; سینه 253

U,A; اندر: K,S; و ندر 254

3

این لاله که چین به چین و رنگین رستست
 بر²⁵⁵ باد بداده زلف مشکین رستست
 زان روی بریده موی و رخ²⁵⁶ پر خونست
 کز خاک عروسان نگارین رستست

În lâle ki çîn be-çîn u rengîn rustest
 Ber bâd be-dâde muşkîn rustest
 Z'ân rûy-i burîde mûy u ruh-i pur hûnest
 K'ez hâk-i 'arûsân nigârîn rustest

Bu lale, böyle kıvrıcık üstüne kıvrıcık, renkli halde bitmiştir. Saçlarının ve yüzünün kan içinde olması, süslenmiş gelinlerin toprağından bitmiş olmasından dolayıdır.

4

از تو به که نالم که کسی باور نیست
 وز دست تو هیچ دست بالاتر نیست
 او را که تو رهبری کس گم نکند
 وان را که تو گم کنی کس رهبر نیست

Ez-tu be-ki nâlem ki keşî bâver nîst
 V'ez dest-i tu hîç dest-i bâlâter nîst
 Ū râ ki tu rehberî kes gom nekoned
 V'ân râ ki tu gom konî kes rehber nîst

Seni kime şikâyet edeyim, senden başka hâkim yok ki. Senin kuvvetinden daha üstün kuvvet yok ki. Senin hidayet ettiğin kimseler sapıtmazlar, senin yolunu saptırdığın kişiye ise hiç kimse hidayet edemez.

5

هر خاک که زیر پای هر حیوانیست
 گیسوی عروسی و لب جانانیست
 هر خشت که بر کنگره و ایوانیست²⁵⁷
 انگشت وزیری و سر سلطانیست

Her hâk ki zîr-i pâ-y-i her hayvânîst
 Gîsû-yî 'arûsî u leb-i cânânîst
 Her heşt ki ber kongere vu eyvânîst
 Engoşt-i vezîrî u ser-i sultânîst

Her hayvanın ayağının bastığı toprak, bir gelinin saçı yahut bir sevgilinin dudığıdır, Kalenin, sarayın üstündeki her kerpiç, bir vezirin parmağı, bir sultanın başıdır.

6

در دیده روح ما نگاری دگرست
 و اندر سر ما همت و کاری دگرست
 ما کی به خزان عشق قانع باشیم
 ما را جز ازین خزان بهاری دگرست

Der dîde-i rûh-i mâ nigârî-i digerest
 V'ender ser-i mâ himmet u kârî digerest
 Mâ key be-hazân-ı 'ışk kâni' bâşîm
 Mâ râ coz ezîn hazân behârî digerest

Bizim ruhumuzun gözünde olan bir başka güzeldir, bizim başımızda bambaşka bir çalışma ve uğraşma vardır. Biz aşkın sonbaharıyla nasıl yetiniriz, bizim bu sonbahardan başka bir ilkbaharımız vardır.

255 از K,S,A: بر U.

256 رخ K,U,A: و رخ S.

257 ایوانیست K, U,S,A: ایوانیست S.

7

دردا که مرا نگار بگزیده برفت
خوناب به جای اشکم از دیده برفت
او از دل ما نرفت چون می گویند
از دل برود هر آنچه²⁵⁸ از دیده برفت

Derdâ ki merâ nigâr-ı bugzîde bereft
Hûnâb be-cây-i eşkem ez-dîde bereft
Û ez dil-i mâ nereft çun mî gûyend
Ez-dil bereved her ân çe ez-dîde bereft

Bana yazıklar olsun ki benim seçkin sevgilim gitti. Yaş yerine gözümden kanlı sular aktı. O bizim gönlümüzden, gözden irak olan gönülden de irak olur dedikleri gibi kaybolup gitmedi.

8

اینجا سخنی ز بیش و کم نتوان گفت
کوی عدمست و جز عدم نتوان گفت
با صورت آینه سخن با نظر است
با او سخن خویش بدم نتوان گفت

İncâ sohenî zi-bîş u kem netevân goft
Kûy-i 'ademest u coz 'adem netevân goft
Bâ-sûret-i âyîne sohen bâ-nazarest
Bâ-û sohen-i hîş budem netevân goft

Burada azdan çoktan bahsetmemeli, burası yokluk diyarıdır, yokluktan başka bir şeyden bahsetmemeli. Aynadaki suretle konuşmak yalnız bakışla olur, ona söyleyecek sözüm vardı ama bahsetmemeli.

9

خورشید سپهر لامکانی دل ماست
کیخسرو ملک جاودانی دل ماست
تا در دل ما عشق تو منزل کردست
سر چشمه آب زنگانی دل ماست

Horşîd-i sepehr-i lâ mekânî dil-i mâst
Keyhusrev-i mulk-i câvidânî dil-i mâst
Tâ der-dil-i mâ 'ışk-ı tu menzil kerdest
Ser çeşme-i âb-ı zindegânî dil-i mâst

Mekânsızlık göklerinin güneşi gönlümüzdür. Ebedîlik dünyasının Keyhusrevi gönlümüzdür. Senin aşkının gönlümüzde yer tutmasından beri, hayat suyunun pınarı bizim gönlümüzdür.

10

ای خواجه گذشت عمر تو سالی شصت
در روز و در نماز و تسبیح و نشست
در یاب و مباحث غافل²⁵⁹ از خود که هنوز
چون مرغ به دامی و چو ماهی در شست

Ey hâce gozeşt omr-i tu sâlî şest
Der-rûze vü der-nemâz u tesbîh u nişest
Der-yâb u mebâş gâfil ez-hod ki henûz
Çun morg be-dâmî u çu mâhî der şest

Ey efendi, ömrün, oruç, namaz, tesbih, kuûd ile (oturmada) altmışı geçti. Bunu telafî et, sakın kendinden gafil olma zira sen henüz, tuzaktaki kuş ve ağdaki balık gibisin.

U. آنکه K,S,A: آنچه 258

K. غفل U,S,A: غافل 259

11

اینجا سخنی ز بیش و کم نتوان گفت
اینجا بجز از موی²⁶⁰ نگنجد به میان
جز قصه آن زلف به خم نتوان گفت
زان موی سر موی هم نتوان گفت

Încâ sohenî zi-bîş u kem netevân goft
Coz-kıssa-i ân zulf be-ham netevân goft
Încâ be-coz ez-mûy negonced be-meyân
Z'ân mûy-i ser-i mûy hem netevân goft

Burada azdan çoktan söz söylemeye imkân yoktur. O büklüm büklüm saçın hikâyesinden başkasını söylemeğe imkân yoktur. Bu kıssanın arasına kıldan başka bir şey sığmaz. O kıldı da kıl ucu kadar dedikoduya imkân yoktur.

12

کام دل ازان حضرت والا در صبح
کان گنج سعادت که تو اش می طلبی
در خواه که²⁶¹ هرگز نبود لا در صبح
کس را نشود میسر الا در صبح

Kâm-ı dil ezân hazret-i vâlâ der-subh
Der hâh ki hergiz nebuved lâ der-subh
K'ân genc-i sa'âdet ki tu eş mî talebî
Kes râ neşevved muyesser illâ der-subh

Gönül arzusunu o büyük hazretten sabah vaktinde iste. O vakitte hiçbir dilek reddedilmez. Senin istediğin saadet definesi sabah vakti haricinde hiç kimseye müyesser olmaz.

13

عشاق قدم چو در ره نیست نهند²⁶²
زین زندگی مزور نا بر جای
از هستی غیر دوست کلی برهند²⁶³
فانی گردند و در بقا²⁶⁴ پای نهند

Uşşâk kadem çu der-reh-i nîst nihend
Ez-hestî-i gayr-ı dûst berehend
Zîn zindegî-i muzevvir-i nâ-ber-câ
Fânî gerdend u der-bekâ pây nihend

Âşıklar, yokluk yoluna ayak bastıklarında dostun varlığından başka her şeyden tamamen kurtulurlar. Bu yerinde olmayan yapmacık hayattan fânî olur, bekaâ âlemine ayak basarlar.

260 U,S. مو: K,A. موی

261 K,U,A: -S. که

262 K. زدند: S,A. زبند: U. نهند

263 K,S,A. برمند: U. برهند

264 U. بقای: K,S,A. بقا

14

در عالم اگر پادشه و گر میر اند
پا بسته امر و سخره تقدیر اند
زنهار تو عاشق شو و از مرگ بره
کیشان میرند و عاشقان کی میرند

Der-âlem eger pâdişeh u ger mîrend
Pâ beste-i emr u suhre-i takdîrend
Zinhâr tu âşık şev u ez-merg bereh
Kîşân mîrend u âşıkân key mîrend

Âlemde ister padişah, ister emir olsun, hepsi Allah'ın emrine ve takdirine mahkûmdur. Sen muhakkak aşık ol, ölümden kurtul zira o aşık olmayanlar ölürlere fakat âşıklar nasıl ölürlere?

15

در راه صفا دویی کجا در گنج
جز شاهد معنوی کجا در گنج
در کوی طلب طالب و مطلوب به حق
چون اوست همه تویی کجا²⁶⁵ در گنج

Der-râh-ı safâ dûyî kocâ der gunced
Coz şâhid-i ma'nevî kocâ der gunced
Der-kûy-i taleb tâlib u matlûb be-hak
Çun üst heme tûyî kocâ der gunced

Saf gönüllü olma yoluna ikilik nasıl sığar, manevi güzelden başkası oraya nasıl sığar? İsteyicilik yolunda hakkıyla isteyen ve istenilen madem ki hep odur, o senlik, o benlik oraya nasıl sığar?

16

تا تعبیه صدق مصفاً نشود
فکر تو پر از لولوی لالا نشود
تا پرده اسرار بهم بر نرنی
ادراک تو بر عالم بالا نشود

Tâ ta'biye-i sıdk musaffâ neşevêd
Fikr-i tû por ez-lu'lu-i lâlâ neşevêd
Tâ perde-i esrâr behem ber-nezenî
İdrâk-i tû ber-âlem-i bâlâ neşevêd

Senin sadakatının hazırlığı saf olmazsa, fikrinin hazinesi saf incilerle dolmaz. Sırlar perdesi, seni parçalayıp ortadan kaldırmayınca, anlayışın, idrakin, yüce âleme yükselmez.

17

در عشق نواله جز که جان نتوان داد
آن دل که به کونین ندادم او را
دل را به کسی بر ایگان نتوان داد
گاهیش بدین و گه بدان نتوان داد

Der 'ışk nevâle coz ki cân netevân dâd
Dil râ be-kesî be-râygân netevân dâd
Ân dil ki be-kevneyn nedâdem û râ
Gâhîş bedîn u geh bedân netevân dâd

Aşka candan başka bir gıda verilemez. Gönül hiç kimseye bedava verilemez. İki cihana vermediğim gönül, bazen şuna bazen buna verilemez.

18

ما را همه رنج از طمع خام افتد
وز خارش نفس و فتنه کام افتد
مرغی که برای دانه در دام²⁶⁶ افتد
اندر قفص تنگ و²⁶⁷ لب بام افتد

Mâ râ heme renc ez-tama‘-i hâm ufted
V’ez-hâreş-i nefş u fitne-i kâm ufted
Morgî ki berây-i dâne der-dâm ufted
Ender kafes-i teng u leb-i bâm ufted

Bizim bütün zahmetlerimiz ham tamâdan gelir. Nefsin tırmalamasından, kötü emeller beslemekten ileri gelir. Dane ve tuzak gibi birbirini gerektiren şeylere hevesli bir kuş, dar kafese ve o kafesin dam kenarına asılmak felaketine uğrar.

19

بنگر دلم از غم تو چون می زارد
از دیده به جای اشک خون می بارد
من می روم از کوی تو ای دوست و لیک
عشق تو مرا موی کشان می آرد

Binger dilem ez-gayr-ı tu çûn mî zâred
Ez-dîde be-cây-ı eşk hûn mî-bâred
Men mî-revem ez-kûy-i tû ey dûst u lîk
‘ışk-ı tû merâ mûy keşân mî-âred

Gönlüme bak, senin gamından nasıl inliyor. Gözümden yaş yerine kan akıyor. Ey dost, senin diyarından gidiyorum, fakat senin aşkın beni saçlarımdan yakalayıp yine senin yanına çekiyor.

20

آنها که دل از کون و مکان ببریدند
از عالم لامکان مکان بگزیدند²⁶⁸
آنها که تویی در طلب ایشان دارند
و آنها که تو نشنیده ای²⁶⁹ ایشان دیدند

Ânhâ ki ez-kevn u mekân bobrîdend
Ez-‘âlem-i lâ-mekân mekân bugzîdend
Ân râ ki tûyî der-taleb-i îşân dârend
V’ân râ ki tu neşenîdeî îşân dîdend

Gönlünü olup olacıklardan kurtaran kimseler, mekânsızlık âleminde yer tuttular. Senin aradığın şeye onlar maliktirler, senin göremediğin şeyi onlar görmüşlerdir.

U. و دام: K,S,A: در دام 266

S. تنگ: K,U,A: و تنگ 267

S. بگزیدند: K,U,A: بگزیدند 268

U. ندیده ای: K,S,A: شنیده ای 269

21

آنکس که²⁷⁰ به دهر دعوی عقل کند با صیقل عشق ژنگ را صیقل کند
هان غره بدان حسن دو سه روزه مشو زیرا که خجل شوی چو او نقل کند

Ân kes ki be-dehr da 'vî-i 'akl koned
Bâ-saykal-i 'ışk jeng râ saykal koned
Hân gurre bedân husn-i du se rûze meşev
Zîrâ ki hecel şevî çû û nakl koned

Dünyada akıllı olduğunu iddia eden kimse, aşkın cilası ile pasları siler. Sakın bu iki üç günlük güzellikle gururlanma. Zira o geçince, sen utanırsın.

22

ای بحر صفا دلم ترا می طلبد خسته شده است از تو دوا می طلبد
بسیار جفا بر دل ریشم کردی اکنون ز تو یک نره وفا می طلبد

Ey bahr-i safâ dilem tu râ mî-talebed
Haste şode est ez-tu devâ mî-talebed
Besyâr cefâ ber-dil-i rîşem kerdî
Eknûn zi-tû yek zerre vefâ mî talebed

Ey safâ denizi: gönlüm seni istiyor. Hasta düşmüş, senden deva istiyor. Sen bu yaralı gönlüme birçok cefalarda bulundun. Şimdi senden bir zerre vefa istiyor.

23

تا عشق تو ز اندرون جانم سر زد آتش به وجود من سراسر در زد
تا مرغ دلم به دام عشق تو فتاد بر چرخ معانی چو ملک پر بر زد

Tâ 'ışk-ı tû zi-enderûn-i cânem ser zed
Âteş be-vucûd-i men serâser der zed
Tâ morg-i dilem be-dâm-ı 'ışk-ı tû futâd
Ber-çerh-i me'ânî çû melek per ber zed

Aşkın ta canımın içinden baş gösterdiğinden beri, ateş baştan başa vücudumu sardı. Gönlümün kuşu aşkının tuzağına düşünce mana göklerinde melekler gibi kanat açıp uçtu.

24

تا کی باشم میان این جنگ آخر بر جام دلم چند رسد سنگ آخر
یکبار مجردم کن از خود چو مسیح تا کی ز جفای این خر لنگ آخر

Tâ key bâşem meyân-i în ceng âhir
Ber-câm-ı dilem çend resed seng âhir
Yekbâr mucerredem kon ez-hod çû Mesîh
Tâ key zi-cefâ-yı în har-ı leng âhir

Ne zamana kadar bu savaşın içerisinde kıvranacağım. Ne zamana kadar gönül kadehim taşlara hedef olacak. Bir kere beni Mesih (İsa Peygamber) gibi kendimden ayır, artık ne vakte kadar bu topal eşeğin eziyetini çekeceğim?

25
 مردود دگر باشد و پابسته دگر / پابسته دگر باشد و شایسته دگر
 سر بسته دگر باشد و دلخسته دگر / بر بسته²⁷¹ دگر باشد و بر²⁷² رسته دگر

Merdûd diger bâşed u pâ-beste diger
 Pâ-beste diger bâşed u şâyeste diger
 Ser-beste diger bâşed u dil-haste diger
 Ber-beste diger bâşed u ber-reste diger

Bu kapıdan kovulan başka, bu kapıya bağlı olan başka, bu kapıya bağlanmaya layık olan başka, gönlü ferah başıboş olanlar başka, gamlı tasalı olan başka, çayır çimen başka, meyveli ağaç başka.

26
 از روی تو مهر مستفید است امروز / مه پیش تو اصغر العبید امروز
 بی وقفه جمال کعبه و ش²⁷³ باز نما / تا خلق بدانند که عید است امروز

Ez-rûy-i tu mihr mustefîd est imrûz
 Meh pîş-i tu asgaru'l-abîd imrûz
 Bî-vakfe cemâl-i Ka'be-veş bâz numâ
 Tâ halk bedânend ki îd est imrûz

Yüzünden güneş faydalanmıştır bugün, senin yanında ay, küçük bir köledir bugün. Kâ'be gibi güzelliğini göster de halk bugünün bayram olduğunu bilsin.

27
 با دشمن و دوست انس گیریم چو شمع / نقش همه کس فرا پذیریم چو شمع
 قلاش و قلندریم رسمی است که ما / آنکه که نسوزیم بمیریم چو شمع

Bâ-duşmen u dûst uns gîrîm çu şem'
 Nakş-ı heme kes ferâ pezîrîm çu şem'
 Kallâş u kalenderîm resmîst ki mâ
 Ân geh ki nesûzîm bemîrîm çu şem'

Mum gibi dostla, düşmanla arkadaşlık ediyoruz. Mum gibi herkesin nakşını, şeklini alırız. Kallâş ve kalender biziz ve bizim âdetimiz, mum gibi yanmaktır, ölümümüz sönmektir.

28
 گر بر دم اهل درد باشی صادق / در حال به معشوق رسی ای عاشق
 در نیستی ار²⁷⁴ قدم نهی بر سر خویش / باشی به سری و سروری تو لایق²⁷⁵

Ger ber dem-i ehl-i derd bâşî sâdık
 Der-hâl be-ma'şûk resî ey 'âşık
 Der-nîstî er kadem nehî ber-ser-i hîş
 Bâşî be-serî u serverî tû lâyık

Ey âşık, eğer dert ehlinin temiz nefesine sadık kalırsan, derhal sevgiline erişirsin. Eğer yokluk âlemine, ayak yerine baş koyarsan, o zaman maneviyat âlemine baş olmağa ve önderliğe layık olursun.

271 U,S. بر رسته: K,A. بر بسته

272 S. بر: K,U,A. و بر

273 -S. K,U,A. و ش

274 U. از: K,S,A. ار

275 S. عاشق: K,U,A. لایق

29

باد آمد و گل بر سر میخواران ریخت یار آمد و می در قدح یاران ریخت
و آن عنبر تر²⁷⁶ رونق عطاران برد و آن نرگس مست خون هشیاران ریخت

Bâd âmed u gul ber-ser-i mey-hârân rîht
Yâr âmed u mey der-kadeh-i yârân rîht
V'ân anber-i ter revnak-ı 'attârân bord
V'ân nergis-i mest hûn-i huşyârân rîht

Rüzgâr esti, içki içenlerin başına gül serpti. Sevgili geldi, içkiyi dostların kadehine döktü. O senin amber saçın, attarların pazarını kesada düşürdü, o sarhoş göz, aklı başındakilerin kanını döktü.

30

معشوق مکانی نبود همدم وصل زان درد فراق تست بی مرهم وصل
و هو معکم چو اینما کنتم اوست رو عاشق او شو که شوی محرم وصل

Ma'sûk-ı mekânî nebuved hemdem-i vasl
Z'ân derd-i firâk-ı tust bî-merhem-i vasl
Ve huve me'akum çu eynemâ kuntum ûst
Rev 'âşık-ı û şev ki şevî mahrem-i vasl

Mekân ile ilişkili (kayıtlı) olan sevgiliye kavuşmaya imkân olmaz. Ondan ötürü, senin ayrılık derdin kavuşma merhemi olmadan iyileşmez. "Siz nerede olursanız o sizinledir"²⁷⁷ buyuran O'dur. İşte bu sevgiliye âşık ol ki onun vuslatına içten dost olabilesin.

31

زنهار که عهد با فقیران کم کن ور زانکه کنی درست و بس محکم کن
کیشان به دمی تند و زره روی شوند از زخم بپرہیز و پی مرهم کن

Zinhâr ki 'ahd bâ-fakîrân kem kon
V'er zân ki konî durust u bes muhkem kon
K'îşân be-demî tond u zırh rûy şevend
Ez-zahm beperhîz u pey-i merhem kon

Sakin dervişlerle o kadar bağdaşma! Bağdaşırsan sıkı ve sağlam kaynaş. Çünkü onlar bir anda titiz ve keskin suratlı olurlar. Onlardan alacağın yaradan sakın, merhemini de hazırla.

32

در خانه خیال تو چو بنشانند دل صد قصه درد از تو فرو خواند دل
چون لطف خیال تو بدید از خجالت جان در قدم خیالت افشانند دل

Der-hâne hayâl-i tu çu benişâned dil
Sad kıssa-i derd ez-tu furû hâned dil
Çun lutf-i hayâl-i tu bedîd ez-haclet
Cân der-kadem-i hayâlet efşâned dil

Gönül, senin hayalini evde oturduğu vakitte, senden yüzlerce dert hikâyeleri okur. Gönül, hayalinin letâfetini gördüğü vakitte utandığından, canını hayalinin ayağının altına yayar.

276 تو K,S: تو U,A.

277 Hadîd Süresi, 57/4.

33

ای وصل تو داروی دل پر دردم
بر جان خود ار جان ترا نگزینم²⁷⁸
معشوق منی و من به عشقت فردم
جانم بمباد و در جهان نامردم

Ey vasl-i tu dârû-yi dil-i por derdem
Ma'sûk-ı menî vu men be-'ışket ferdem
Ber-cân-ı hod er cân-ı tu râ neguzînem
Cânem bembâd u der-cihân nâ-merdem

Ey sana kavuşmak dertli gönlümün devası olan sevgili! Sevdiğim sensin ve ben senin aşkında eşsizim. Eğer senin canını kendi canımdan daha kutlu bilmezsem, bu canım yok olsun, âleme nâmert olayım.

34

روزت بستودم²⁷⁹ و نمی دانستم
ظن برده بدم به من که من بودم
شب با تو غنودم و نمی دانستم
من جمله تو بودم و نمی دانستم

Rûzet be-sutûdem u nemî-dânistem
Şeb bâ-tu gunûdem u nemî-dânistem
Zan borde budem be-men ki men bûdem
Men cumle tu bûdem u nemî-dânistem

Gündüzün seni övdüm de bilmiyormuşum. Gece seninle uyudum da bilmiyormuşum. Ben kendimi kendim sanıyordum, halbuki ben hep senmişim de bilmiyormuşum.

35

از گردش او شادئ دل کم دیدم
دور زخل و ظهور آدم دیدم
از حادثهٔ فلک بسی غم دیدم
المنّت لله که پس از دور قمر

Ez-hâdise-i felek besî gam dîdem
Ez-gerdeş-i û şâdî-i dil kem dîdem
El-minnetü lillâh ki pes ez-devr-i kamer
Devr-i zuhal u zuhûr-i Âdem dîdem

Feleğin hâdiselerinden çok gam gördüm, feleğin dönüşünden gönül neşesini çok az gördüm. Allah'a şükürler olsun, ay devrinden sonra Zuhâl devrini ve Âdemin zuhûrünü gördüm.

36

عیسی نفسا و تست جانم زنده
هر کو نظر کز افکند بر رویت
هم مست و خراب و هم امیر و بنده
باد²⁸⁰ از دو دیده نور جانش کنده

'Îsî nefesâ vu tust cânem zinde
Hem mest u harâb u hem emîr u bende
Her kû nazar-ı kej efkend ber-rûyet
Bâd ez-dû dîde nûr-i çaneş kende

Ey İsa nefesli güzel; canım senden diridir, hem sarhoş ve yıkılmış, hem senin emir ve kulundur. Senin yüzüne kim eğri gözle bakarsa, iki gözünün ışığı sönsün.

S. بگزیدم K,U,A: نگزینم 278

U. بتو بودم K,S,A: بستودم 279

S. باز K,U,A: باد 280

37

آن یار نهان کشیده²⁸¹ دستم امروز از دست شدم بند شکستم امروز
یک مست نیم هزار مستم امروز دیوانه و هم²⁸² دیوانه پرستم امروز

Ân yâr-ı nihân keşîde destem imrûz
Ez-dest şodem bend şikestem imrûz
Yek mest neyem hezâr mestem imrûz
Dîvâne vu hem dîvâne perestem imrûz

O gizli yâr, benden el çekti bugün, elden gittim, bağımı kırdım bugün; bir defa değil, bin kere sarhoşum bugün, divaneyim, divanelere tapanım bugün.

38

تا با خیریم از خرد²⁸³ و دانش و هوش دیدیم بسی آتش و چون آتش تو
دیگ²⁸⁴ دل ما ز آتش عشقت بجوش با دیده ندیده ایم²⁸⁵ و نشنیده بگوش

Tâ bâ-haberîm ez-hıred u dâniş u hûş
Dîg-i dil-i mâ zi-âteş-i 'ışkest be-cûş
Dîdîm besî âteş çun âteş-i tû
Bâ-dîde ne-dîdeîm u ne-şenîde be-gûş

Aklımız, fikrimiz, ilimden haberimiz olduğu zamandan beri gönül tenceremiz aşk ateşi ile kaynıyor. Bir çok ateşler gördük fakat senin ateşin gibisini ne gözümüz gördü, ne kulağımız işitti.

39

هر چند که دانایی و با عقل مکین در راه یقین²⁸⁶ امین عارف²⁸⁷ طلبند
اهل دل را ز چیزه خویش مبین سرّی که نهان است ز جبریل امین

Her çend ki dâniyâi u bâ-'akl-ı mekîn
Ehl-i dil râ zi-çîze-i hîş mebîn
Der-râh-ı yakîn-i emîn 'ârif talebend
Sırrı ki nihân est zi-Cibrîl-i emîn

Her ne kadar sen bilgili, temkinli, akıl sahibi isen de, gönül erlerini hiç sayıp hor görme. Onlar Cibril-i Emin'den bile gizli olan sırları, emin ve arif kimselerden isterler.

281 U,A. کشید K,S. کشیده

282 K: -U,S,A. هم

283 S. خود K,U,A. خرد

284 S. دیگ K,U,A. دیگ

285 S. ندیدیم K,U,A. ندیده ایم

286 U. طلب K,S,A. یقین

287 U. و عارف K,S,A. عارف

40

در راه طلب به فرق سر تاخته ام نرد غم تو با همه کس باخته ام
از نقد وجود خود تهی تا نشدم خود را از حریف خویش نشناخته ام

Der-râh-ı taleb be-fark ser tâhteem
Nerd-i gam-i tû bâ-heme kes bâhteem
Ez-nakd-i vücûd-i hod tehî tâ ne-şodem
Hod râ zi-harîf-i hîş ne-şinâhteem

İsteme yolunda başı, ayak yaparak koştum. Gam damasını herkesle oynadım, kendi vücudumun varlığından kurtulmadıkça, kendimi kendi eşimden ayırıp, fark edemedim.

41

ای دل تو بجز صحبت دلدار مجو وز دهر به غیر خدمت یار مجو
بسیار تو با غیر بسر بردی عمر با یار بساز و هیچ اغیار مجو

Ey dil tu be-coz sohbet-i dildâr mecû
V'ez dehr be-gayr-i hıdmet-i yâr mecû
Besyâr tu bâ-gayr beser bordî 'omr
Bâ-yâr be-sâz u hîç aġyâr mecû

Ey gönül, sevgilinin sohbetinden başka bir şey isteme, dünyada yârin hizmetinden başkasını isteme. Sevgiliden başkalarıyla çok ömür geçirdin, bundan sonra yâr ile anlaş, başkalarını isteme.

42

بشنو سخن راست جواب حرفت عیسی دل تست خر تن اشگرفت
عقلست دگر که شیخ و هم واعظ تست نی موی سفید و سال و ریش برفت

Beşnev sohen-i râst-i cevâb-ı harfet
'Îsî dil-i tost har ten-i işgerfet
'aklest dıger ki şeyh u hem vâ'iz-i tost
Ney mûy-i sefid u sâl u rîş bereft

Doğru sözü dinle, bu senin sorularının cevabıdır, İsa (peygamber) senin gönlündür, iri ve gösterişli vücudun da onun eşegidir, bundan başka şeyh ve vaizin de akıldır. Yoksa, ak saçın yaşlılığın ve kar gibi sakalın deġildir.

43

از عشق تو هر دل که منور گردد حاشا که بگرد هر مزور گردد
فارغ شدن از غیر تو کاریست²⁸⁸ بزرگ تا آن دولت کرا میسر گردد

Ez-ışk-ı to her dil ki munevver gerded
Hâşâ ki be-gerd-i her muzevvir gerded
Fâriġ şoden ez-gayr-i to kârîst bozorg
Tâ an devlet kirâ muyesser gerded

Bir kimse senin aşkından aydın olursa, o kimse sahte şeylerin etrafında nasıl dönüp dolaşır? Senden başkasından el çekmek büyük iştir, böyle bir devlet kime nasip olur?

44

ای آنکه میان عاشقانت فردم
از سر تا پای جمله سوز و دردم
زان دم که بدیدم رخ فرخنده تو
هوش و²⁸⁹ دل و جان خویش را گم کردم

Ey ân ki meyân-ı ‘âşıkânet ferdem
Ez-ser tâ pây-ı cumle sûz u derdem
Zân dem ki bedîdem ruh-i ferhunde-i to
Hûş u dil u cân-i hîş râ gom kerdem

Ey âşıklarının arasında hepsinden üstün olduğum sevgili; ben baştan aşağı dert içinde, ateş içindeyim. Senin kutlu yanağımı gördüğümünden beri, aklımı, gönlümü, canımı yitirdim.

45

ای دل چه گری²⁹⁰ کند مشویش بودن
وز بهر دو روزه عمر غم کش بودن
بنیاد جهان چو سر بسر برهیچست
خوش نیست برای هیچ ناخوش بودن

Ey dil çe girî koned muşevveş bûden
V'ez behr-i du rûze ‘omr gam-keş bûden
Bunyâd-ı cihân çu ser be ser ber-hîçest
Hoş nîst berây-i hîç nâ-hoş bûden

Ey gönül, böyle karmakarışık olmak, iki günlük ömür için durmadan tasalanmak sana yakışır mı? Zira cihanın kuruluşu baştan başa bir hiç üstünerdir, bir hiç için gamlı olmak yaraşır mı?

46

گر صحرا را²⁹¹ همه پلنگان گیرند
ور دریا را همه نهنگان گیرند
ور منصب و مال چشم تنگان گیرند
عشاق نقاب خوب رنگان گیرند

Ger sahrâ râ heme pelengan gîrend
V'er deryâ râ heme nehengan gîrend
V'er mansab u mâl çeşm-i tengân gîrend
‘uşşâk nikâb-i hûb rengân gîrend

Eğer avcılar sahralarda kaplanları, denizlerde timsahları tutarlarsa, aç gözlüler mal ile rütbeyi elde ederlerse, âşıklar da güzel renkli sevgililerin yüz örtülerini yakalarlar.

47

آن مرغ که او آخر و آغاز نداشت
صید همه کرد و با کسی راز نداشت
شهباز ز دست شه پی راز نداشت
شهباز دلم نظر ز شه باز نداشت

An morg ki o âhir u âgâz nedâşt
Sayd-i heme kerd u bâ-kesî râz nedâşt
Şehbâz zi-dest-i şeh pey-i râz nedâşt
Şehbâz-ı dilem nazar zi-şeh bâz nedâşt

O kuş ki onun önü sonu yoktur, herkesi avladı da kimse ile sırdaş olmadı. Şahın elinde tuttuğu doğan, sırlar arkasında dolaşmadı, benim gönlümün doğan kuşu ise, gözünü şahtan ayırmadı.

289 K,S,U: هوش و U,A: هوش و

290 U: نه روا K,S,A: چه گری

291 U: گر در صحرا K,S,A: گر صحرا را

48

حاشا که مرا بجز تو شاهی باشد
 حور و ملک و شمس و قمر ای شه دل
 یا²⁹² پشت مرا بجز²⁹³ تو پناهی باشد
 در بندگیست همچو سپاهی باشد

Hâşâ ki merâ be-coz tu şâhî bâşed
 Yâ poşt-i merâ be-coz tu penâhî bâşed
 Hûr u melek u şems u kamer ey şeh-i dil
 Der-bendeğîst hemçu sipâhî bâşed

Haşa! Bana senin gibi bir şahtan başkası lazım olmaz, benim sığınağım senden başkası olmaz. Ey gönüller padişahı, huri, melek, güneş, ay senin hizmetinde tıpkı asker gibidir.

49

شب نیست که آه من به گردون نرسد
 شوری که دلم در غم شیرین دارد
 وز دیده من سیل به جیحون نرسد
 خسرو که بود هزار مجنون نرسد

Şeb nîst ki âh-ı men be-gerdûn neresed
 V'ez dîde-i men seyl be-Ceyhûn neresed
 Şûrî ki dilem der-gam-i Şîrîn dâred
 Husrev ki buved hezâr Mecnûn neresed

Ahımın göklere yükselmediği hiçbir gece yok. Gözyaşlarımın seli Ceyhun nehrine akıyor. Gönlümde, Şirin'in tasasından hâsil olmuş bir perişanlık var. Hüsrev değil, binlerce Mecnun bile o kadar perişan değil.

50

ما اهل نیازیم و نه ایم²⁹⁴ اهل نماز
 گر دیده باطن تو بیناست بین
 بگذار نماز را و پیش آر نیاز
 اندر دل و جان ما²⁹⁵ دو صد قدس و حجاز

Mâ ehl-i niyâzîm u ne-îm ehl-i nemâz
 Bugzâr nemâz râ vu pîş-âr niyâz
 Ger dîde-i bâtın-ı to bînâst bebîn
 Ender-dil u cân-i mâ du sad Kuds u Hicâz

Biz niyaz ehliyiz, namaz ehli değil. Namazı bırak da niyaza gel, eğer kalp gözün açık ise bil ki bizim gönlümüzde ve canımızın içinde ne Kudüs'ler ve Hicaz'lar var.

51

چون بد نامی به روزگاری افتد
 گر در خواهی ز قعر دریا طلبی
 مرد آن نبود که نامداری افتد
 کان کف باشد که بر کناری افتد

Çun bed-nâmî be-rûzgârî ufted
 Merd an nebuved ki nâmdârî ufted
 Ger dur hâhî zi-ka'r-i deryâ talebî
 K'an kef bâşed ki ber-kenârî ufted

Zamaneye kötülük ve bozukluk düştükten sonra, mertler için ün sahibi olmak mümkün değildir. İnci istiyorsan, denizin dibinde ara, denizin kenarına düşen yalnız köpüktür.

292 یا U,S,A: K.

293 جز U,S: K,A.

294 K: نه ام U,S,A: و نه ایم.

295 K,S,A: دل ما جان U: دل و جان ما.

52

این قطره بیچاره به عمان پیوست
از بعد فراق جان به جانان پیوست
چون کرد عنایت شه ما مولانا
درد دل ما باز به درمان پیوست

În katre-i bîçâre be-'ummân peyvest
Ez-ba'd-i firâk cân be-cânân peyvest
Çun kerd 'inâyet şeh-i mâ Mevlânâ
Derd-i dil-i mâ bâz be-dermân peyvest

Bu zavallı damlacık büyük denize erişti, can, uzun zaman ayrı kaldıktan sonra canana erişti. Şahımız Mevlana inayet etti, gönlümüzün derdi yine dermana erişti.

53

ای بی خبران جسم مجسم هیچست
وین دایره سطح مخیم هیچست
هشدار کنون که اندرین کون و فساد
وابسته یک دمی و آن دم هیچست

Ey bî-haberân cism-i mucessem hîçest
V'în dâire-i sath-ı muhayyem hîçest
Huşdâr kunûn ki enderîn kevn u fesâd
Vâbeste-i yek demî u ân dem hîçest

Ey hiçbir şeyden haberi olmayanlar, koskoca cisim hiçtir, bu çadır gibi feleğin dairesi hiçtir. Aklını başına al, bu kuruyup bozulan âlemde senin varlığın bir nefese, bir soluğa bağlıdır, o nefes de hiçtir.

54

ای جمله جهان ز فتنه ات در فتنه
وی حسن تو در جهان مصور فتنه
از فتنه ایام چرا می نالی
چون فتنه دهر را تویی سر فتنه

Ey cumle cihân zi-fitneet der fitne
V'ey husn-i tu der-cihân-ı musavver fitne
Ez-fitne-i eyyâm çerâ mî nâlî
Çun fitne-i dehr râ tuyî ser-i fitne

Ey bütün cihani fitnesinden fitneye düşüren, ey güzellikte bir büyük fitne olan, dünyanın fitnesinden niçin şikâyet ediyorsun, zira feleğin fitnelerinin baş fitnecisi sensin.

55

در کوی تو رخت برده جاوید منم
از باد تو لرزان چو²⁹⁶ سر بید منم
مر بام نهاده روی بر خاک درت
ماننده²⁹⁷ سر چشمه خورشید منم

Der kûy-i to reht borde-i câvîd menem
Ez-bâd-ı to lerzân çu ser-i bîd menem
Mer bâm nihâde rûy ber-hâk-i deret
Mânende-i ser çeşme-i hurşîd menem

Senin mahallene ebedi olarak pılısını pırtısını taşıyan benim. Senin rüzgarından sallanan söğüt dalı benim. Güneş kaynağı gibi her sabah yüzünü senin kapının toprağına koyan benim.

296 چ K,S: - U,A.

297 U,A: ماننده K,S: ما بنده

56

چون دیده نماند دیدن²⁹⁸ ماه چه سود
چون پای نماند رفتن راه چه سود
چون گوش نماند چنگ دلخواه چه سود
این جمله چو رفت در پیش آه چه سود

Çun dîde nemând دیدen-i mâh çe sûd
Çun gûş nemând çeng-i dilhâh çe sûd
Çun pây nemând رفتen-i râh çe sûd
În cumle çu رفت der pîş-i âh çe sûd

Görecek göz olmayınca ay yüzü varmış neye yarar. İşitecek kulak kalmayınca, gönlün istediği çalgı olmuş neye yarar. Ayak kalmayınca yol varmış neye yarar. Bunların hepsi bitince onların arkasından ah etmişsin, ne işe yarar?

57

در کوی دلارام بسر باید رفت
وز هستی خویشتن بدر باید رفت
گستاخ نشاید بر آن مه رفتن
با چهره زرد و دیده تر²⁹⁹ باید رفت

Der-kûy-i dilârâm be-ser bâyed رفت
V'ez hestî-i hîştên be-der bâyed رفت
Gustâh neşâyed ber ân meh رفتen
Bâ çehre-i zerd u dîde-i ter bâyed رفت

Sevgilinin mahallesine tepesi üzerine yürüyerek gitmeli ve kendi varlığından vazgeçmelidir. O güzelin huzuruna küstah bir tavırla gitmemeli. Oraya sararmış çehre ve gözler yaşlı olarak gitmelidir.

58

جز می نبرد³⁰⁰ غصه و غم راز دلم
ای ساقی عشق باده مان³⁰¹ در ده
اندیشه و ذکر بیش و کم راز دلم
باشد که برد³⁰² درد دلم راز دلم

Coz mey nebered gussa vu gam râ zi-dilem
Endîşe vu zîkr-i bîş u kem râ zi-dilem
Ey sâkî-i 'îşk bâde-i mân der deh
Bâşed ki bered derd-i dilem râ zi-dilem

Gönlümün gam ve tasesını, dünyanın az, çok için olan kaygısını şarapdan başka bir şey gidermez. Ey aşk sakisi (içki dağıtanı), bizim şarabımızı ver, belki gönlümün derdini o alıp götürür.

298 S. دید من: K,U,A: دیدن

299 K,U,A: - S. تر

300 U. نبر: S. نبرد: K,A: نبرد

301 K. مان: U,S,A: مان

302 U. بر: S: زد: K,A: برد

59

ای آنکه تو نرد عاشقی باخته ای در طاسک مهر مهره ای انداخته ای
مرغی عجب افتاد به دام تو و لیک افسوس که صید خویش نشناخته ای

Ey ân ki to nerd-i 'âşikî bâhteî
Der-tâsek-i mihr muhreî endâhteî
Morgî 'aceb uftâd be-dâm-ı tû vu lik
Efsûs ki sayd-ı hîş neşinâhteî

Ey âşikların tavla oyununu oynayan, ey muhabbet tasına zarlar atan; acayip bir kuş tuzağna düştü fakat yazık ki sen bu avının ne kadar değerli olduğunu bilemedin.

60

هر جا که روم شاه مرا همراهت وز سرّ دلم واقف و هم آگاهت
از دوری جسم هیچ غم می نخورم چون جان و دلم مقیم این درگاهت

Her câ ki revem şâh merâ hem-râhest
V'ez sırr-ı dilem vâkîf u hem âgâhest
Ez-dûrî-i cism hîç gam mî nehorem
Çun cân u dilem mukîm-i in dergâhest

Her nereye gitsem, şah benim yoldaşımdır. Gönülümün sırrına vakıftır, onu bilir. Vücudumun uzak düşmesinden asla gam yemiyorum, zira canım o dergâhın bendesidir.

61

شاهها کمر و تخت و نگین می بخشی دل را بنظر نور یقین می بخشی
سرمایه عارفان عالم همه را هر لحظه به بنده کمین می بخشی

Şâhâ kemer u taht u negîn mî bahşî
Dil râ be-nazar nûr-i yakîn mî bahşî
Sermâye-i 'ârifân-ı 'âlem-i heme râ
Her lâhza be-bende-i kemîn mî bahşî

Ey padişah! Kemer, taht, yüzük bağışlıyorsun. Gönüle bir bakışla yakın nuru bağışlıyorsun. Dünyadaki ariflerin sermayesinin hepsini, bir anda bu yoksul kula bağışlıyorsun.

62

پیوسته من از فراق می ترسیدم چون بید ز یاد آن همی لرزیدم
در خواب اگر بدیدمی سوختمی بنگر چه شود³⁰³ چو آشکارا دیدم

Peyveste men ez-fırâk mî tersîdem
Çun bîd zi-yâd-ı ân hemî lerzîdem
Der hâb eger bedîdemî sûhtemî
Binger çe şevêd çu âşikârâ dîdem

Daima senden ayrı düşmekten korkardım, bu ayrılık hatırıma geldikçe söğüt yaprağı gibi titrerdim. Eğer bu ayrılığı rüyada görseydim yanardım; eğer uyanırken görseydim artık ne olacağını bir düşün!

63

دوشم ز خرابات خراب آوردند در میکده بردند و شراب آوردند
گفتند شراب را کبابی باید دلها همه بردند و کباب آوردند

Düşem zi-harâbât harâb âverdend
Der meykede bordend u şerâb âverdend
Goftend şerâb râ kebâbî bâyed
Dilhâ heme bordend u kebâb âverdend

Dün gece beni harabattan, harap bir halde getirdiler. Meyhaneye götürüp şarap getirdiler. Dediler ki şarap içilirken kebab lazımdır. Bunun üzerine gönüllerin hepsini götürerek kebab edip geri getirdiler.

64

آنان³⁰⁴ که درین راه پی³⁰⁵ تلبیسند اندر نظر اهل صفا ابلیسند
در مسطر عاشقان اگر راست روی در صفحه تو آیت سر بنویسند

Ânân ki derîn râh pey-i telbîsind
Ender nazar-ı ehl-i safâ iblîsind
Der-masdar-i âşıkân eger râst revî
Der-safha-i tû âyet-i sır benevîsind

Bu yolda şeytanlık arkasında olanlar, safa ehlinin gözünde şeytandırlar. Eğer âşıkların yolunda, doğru gidecek olursan senin iyilikler sayfana sır (gizlilik) ayeti yazılır.

65

ای عادت تو به باده³⁰⁶ جان پروردن می خور که ملامتت نخواهم کردن
می چون به لبت رسد ز شرم³⁰⁷ آب شود پس باده ترا حلال باشد خوردن

Ey âdet-i tû be-bâde cân perverden
Mey hor ki melâmetet nehâhem kerden
Mey çun be-lebet resed zi-şerm âb şevad
Pes bâde tu râ helâl bâşed horden

Ey âdeti şarapla can beslemek olan; şarap iç. Ben seni kötölemek istemem. Şarap senin dudağına gelince, utandığından su olur, o halde şarap içmek sana helâldir.

304 آنان K,S,A: آنها U: آنان

305 همی U,S: پی K,A.

306 باده K,U,A: باده S.

307 شرب U,S,A: شرم K.

66

تا جان بودم³⁰⁸ جز غم جانان نخورم
از فضل نلافم و غم آن نخورم
علم و هنر من قدح می باشد
وآن نیز بجز از کف سلطان نخورم

Tâ cân bûdem coz gam-i cânân ne-horem

Ez-fazl ne-lâfem u gam-i ân ne-horem

'ilm u huner-i men kadeh mî bâşed

V'ân nîz be-coz ez-kef-i sultân ne-horem

Can kesildiğimden beri, cananın gamından başka gam yemiyorum, ilim ve faziletten dem vermiyorum, onun kaygısında da değilim. Benim bilgi ve hünerim bir kadeh şarap sayılır, onu da sultanın elinden içmek isterim, başkasından değil!

67

مردان ز سماع مست و بیچون گردند
شوریده چو صد هزار مجنون گردند
ز نهار میندار که ایشان به سماع
ببیهوده چو این گنبد گردون گردند

Merdân zi-semâ' mest u bî-çûn gerdend

Şûrîde çu sad hezâr Mecnûn gerdend

Zinhâr me-pindâr ki îşân be-semâ'

Beyhûde çu în gunbed-i gerdûn gerdend

Tarikatın yol erleri, semadan sarhoş ve baygın olduklarında, yüz bin Mecnun derecesinde cezbeli olurlar. Sakın onların semâ ile bu dönen kümbet gibi boşuna döndüklerini sanma.

68

تا کی تو ز جان مستمند اندیشی
تا کی ز جهان پر گزند اندیشی
آنچه از تو توان ستد همین کالبدست
یک مزبله گو مباش چند اندیشی

Tâ key tu zi-cân-ı mustemend endîşî

Tâ key zi-cihân-ı por gezend endîşî

Ânce ez-tu tevân sited hemîn kâlbodest

Yek mezbele gû mebâş çend endîşî

Ne zamâna kadar bu gamlı canını düşüneceksin, ne zamana kadar bu zararlar dolu dünyanın ağırlarını çekeceksin, alsalar alsalar senden ancak, bu kalıbı alacaklardır. Varsın bu mezbele (süprüntü) olmamış olsun. Bunun için ne düşünürsün.

69

از علم کجا بود ورا³⁰⁹ اعلامی
کز کبر و منی گذر نکرد او گامی
آن مرغ رسد به طعمه دانه علم
کاندر ره دل دریده باشد دامی

Ez-'ilm kocâ buved verâ i 'lâmî

Kez kibr u menî gozer nekerd û gâmî

Ân morg resed be-to' me-i dâne-i 'ilm

K'ender reh-i dil derîde bâşed dâmî

Kibir ve tafra satıcılıktan bir adım ileri atmamış kimsenin gerçekten bilgiden nasıl haberi olabilir? O ilim danesi ancak gönül yolunda tuzağını kırıp parçalamış kuşa nasip olur.

308 بود K,U,A: S.

309 ور K,U,S,A: ورا

70

ای یار تو در حسن و رای قمری وز شمس و فلک³¹⁰ به روشنی بیشتری
زان خانه دل بروی تو روشن شد کاندر صدف وجود روشن گهری

Ey yâr tu der-husn verâ-yi kamerî
V'ez şems u felek be-rûşenî bişterî
Z'ân hâne-i dil be-rûy-i tû rûşen şod
K'ender sadef-i vucûd rûşen guherî

Ey sevgili, sen güzellikte ayın ötesindesin, parlaklıkta felek güneşinden daha fazlasın. Onun için gönül evi, senin yüzünle aydın oldu, o yüzden sen varlık sadefinde parlak bir incisin.

71

گر آمده ای میان جمع فردان چون بی خبری ز حالت پر دردان
بر حالت ما نظر مکن چون سردان کز حالت ما بود فلکها گردان

Ger âmedeî meyân-ı cem'-i ferdân
Çûn bi-haberî zi-hâlet-i pur derdân
Ber-hâlet-i mâ nazar mekon çun serdâr
K'ez hâlet-i mâ buved felekhâ gardân

Eğer biricik âriflerin topluluğuna gelmiş isen, dert ehli âşıkların hâlinden nasıl habersiz olursun. Bizim hâlimize, aşk ateşinden mahrum kimseler gibi bakma çünkü bize gelen halden, melekler semaya girerler.

72

ای دل تو و درد او اگر تو³¹¹ مردی جان بنده تست اگر تو صاحب دردی
صد مجلس صاف را به یک جو نخری گر یک دردی ز دست دردش خوردی³¹²

Ey dil tu vu derd-i û eger merdî
Cân bende-i tost eger tu sâhib-i derdî
Sad meclis-i sâf râ be-yek cev ne-harî
Ger yek durdî zi-dest-i derdeş hordî

Ey gönül, eğer sen mert isen, onun derdi ile bağdaşırsın, eğer sen bir dert sahibi isen can senin kulundur. Eğer onun dert şarabının tortusu sana kısmet olursa, yüzlerce safalı meclisi bir arpaya bile satın almazsın.

73

عاشق چو گذشت³¹³ از آب و گل خوش باشد دیوانه ای زنجیر گسل خوش باشد³¹⁴

‘Âşık çu gozeşt zi-âb u gil hoş bâşed
Dîvâneî zencîr gusil hoş bâşed

Âşık, toprak ve sudan ibaret vücudundan geçerse hoş olur. Bir deli, zincirini kırıp koparırsa hoş olur.

310 K,U,A. فلک: S. و فلک

311 K. اگر: U,S,A. اگر تو

312 S. بخری: K,U,A. نخری

313 S,A. از: K,U. ز

314 Bu rubâî tûm nüshalarda tek beyit olarak kaydedilmiştir.

74

معنیست نصیب دل و³¹⁵ صورت عرض است وز صورت خوب دان که معنی عرض است
از صورت ادراک معانیست رواست ورنه به حقیقت نه مجاز آن مرض است

Ma'nîst nasîb-i dil u sûret 'araz est
V'ez sûret-i hûb dân ki ma'nî garaz est
Ez-sûret idrâk-i me'ânîst revâst
V'er ne be-hakîkat ne mecâz ân maraz est

Gönlün nasibi manadır, suret bir görünüşten ibarettir. Güzel yüzden maksat da, bil ki manadır. Suretten anlamaya yakışan, manalardır. Yoksa hakikate o mecaz değil, maraz gibi fena bir şeydir.

75

با درد تو نیست روی درمان دیدن دشوار بود وصل تو آسان دیدن
زلف تو به خواب دیده ام دوش³¹⁶ بتا گویی چه بود خواب پریشان دیدن

Bâ-derd-i tû nîst rûy-i dermân dîden
Doşvâr buved vasl-i tû âsân dîden
Zulf-i tû be-hâb dîdeem dûş butâ
Gûyî çe buved hâb-ı perîşân dîden

Derdinle derman yüzünü görmek yok. Kavuşmanı kolay sanmak çok güç. Ey sevgili! Zülfünü dün gece rüyada gördüm, acaba böyle perişan rüya görmek neye delâlet eder?

76

محبوب دو دیده ای و مقرون دلی در هر چه نگه می کنم³¹⁷ تو مضمون دلی
تا ظن نبری که هیچ بیرون دلی در خون دلم مشو که در خون دلی

Mahbûb-i du dîdei vu makrûn-i dilî
Der-her çe nîgeh mî-konem tû mazmûn-i dilî
Tâ zan neberî ki hîç bîrûn-i dilî
Der hûn-i dilem meşev ki der hûn-i dilî

Sen benim iki gözümün sevgilisi ve gönlümün en yakınısın, her nereye baksam, gönlümün manası sensin. Sen sanma ki gönlümün dışındasın, kanıma girme (iftira etme) çünkü sen, gönlüm kanının ta içindesin.

77

اندازه قصد و مقصد خویش ببین هر گام که می نهی پس و پیش ببین
هر جام که ساقی دهدت بستان لیک آن لحظه که نوش می کنی نیش ببین

Endâze-i kâsd u maksad-ı hîş bebîn
Her gâm ki mî nehî pes u pîş bebîn
Her câm ki sâkî dehedet besitân lîk
Ân lâhza ki nûş mî konî nîş bebîn

Kendi niyet ve maksadının ölçüsünü gör, her adımı atarken ilerisini, gerisini hesap et. Saki (içki dağıtan) kadehi sundukça al fakat içerken zehir olacağını düşün!

315 K. دل U,S,A. و دل

316 S. روشن K,U,A. دوش

317 U,S,A. کم K: می کم

78

سودای تو مرغیست که دل³¹⁸ دانه اوست
هست از غم تو در دل پر خون رهی

شمعیست رخت که دل پروانه اوست
عشقی³¹⁹ که هزار عقل دیوانه اوست

Sevdâ-yi tû morgîst ki dil dâne-i ûst
Şem'îst ruhet ki dil pervâne-i ûst
Hest ez-gam-i tû der-dil-i por hûn rehî
'îşkî ki hezâr 'akl dîvâne-i ûst

Sevdan öyle bir kuştur ki, gönül onun yemidir. Yüzün, yanan bir ışık kaynağıdır, gönül ona pervane gibidir. Senin gamından kanla dolu gönülde bir aşk vardır. Öyle bir aşk ki, bin akıl onun divanesidir.

79

ای نفس که بسته هوا و هوسی
دنیا مطلب عشوه مخر جاه مجوی

در یاب که در حمایت یک نفسی
کز دوست بر آبی و به دشمن برسی

Ey nefis ki beste-i hevâ vu hevesî
Der yâb ki himâyet-i yek nefesî
Dunyâ metaleb 'işve mehar câh mecûy
K'ez dûst ber-âyî u be-duşmen beresî

Ey heva ve hevese kapılmış nefis, fırsatı kaçırma, zira ömrün bir soluk almaya bağlıdır. Dünyayı isteme, dünyanın işvelerine kapılma; mevki ve memurluk arkasında koşma; yoksa dost elden gider, düşmanına kavuşursun.

80³²⁰

ای دل نه ترا بگفتم آن روز به راز
قولم نگرفتی به خموشی می سوز

فرسوده شوی در پی این کار ممتاز
پندم نشنیدی به جدایی می ساز

Ey dil ne turâ begoftem ân rûz be-râz
Fersûde şevî der-pey-i ân kâr metâz
Kavlem ne-giriftî be-hamûşî mî-sûz
Pendem ne-şenîdî be-cudâyî mî-sâz

Ey gönül, ben sana o gün bu işin arkasında koşma, yıpranırısın diye gizlice demedim mi? Sözümü tutmadın, şimdi sükût içinde yan, yakıl; öğütlerimi dinlemedin, şimdi ayrılığa kendini alıştır.

81³²¹

اجل اندر کمین می گذرد
بر امید دراز کیسه مدوز

روزگارت به هرزه می گذرد
آنچه دوزی به مرگ زود بدرد

Ecel ender kemîn mî gozered
Rûzgâret be-herze mî gozered
Ber-umîd-i dirâz kîse medûz
Ân çe dûzî be-merg zûd bedered

Ecel pusuya yatmış bekliyor. Ömrün boş şeylerle gelip geçiyor. Uzun emellere gönül bağlama. Ölüm, o emelleri çabucak yırtıverir.

تَمَّ تَحْرِيرُ الدِّيَّانِ الشَّرِيفِ عَنْ يَدِ أَعَزِّ الْوَرَىٰ دَرُوشِ إِحْمَدِ الْمَوْلَىٰ الصَّوْفِيَّ فِي سَنَةِ تِسْعَ وَ
عَشْرَ وَ مِائَةَ وَ الْف

Bu şerefli Dîvân'ın yazılması, muttakilerin en âcizi Derviş Ahmed el-Mevlevî es-Sofyavî tarafından 1119 yılında bitirilmiştir.

U. dil jo: S:روح K,A: dil U.

U. عشقی K,S,A: رهی

320 Bu rubâf Konya ve Uzluk nüshalarında olduğu halde Süleymaniye ve Ankara nüshalarında bulunmamaktadır.

321 Bu rubâf Konya nüshasında olduğu halde Uzluk, Süleymaniye ve Ankara nüshalarında bulunmamaktadır.